

Микола Васильович Гамзюк

Київський національний лінгвістичний університет
ОНТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЕМОТИВНОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ
ОДИНИЦЬ

Стаття присвячена дослідженню онтологічних властивостей емотивності фразеологічних одиниць.

Ключові слова: емоція, свідомість, когнітивна сфера.

Визнаючи наявність емоційної сфери свідомості, вчені визнають складність та недостатню дослідженість емоцій, відзначаючи, що спроба виділити структури емоційної сфери і типологізувати їх не вдалася [1: 217]. Причина невдачі криється, на нашу думку, в тому, що емоції належать не лише до сфери свідомості, але й до несвідомих та підсвідомих явищ. Як відомо, між свідомим, несвідомим та підсвідомим існує певний зв'язок [1: 218]. Розв'язання проблем емотивності фразеологічних одиниць потребує глибшого дослідження її онтологічних властивостей, а також встановлення взаємодії мислення, мотивацій та емоцій у свідомості людини.

Психологи зазначають, що людська особистість – це складна організація шести систем – гомеостатичної, емоційної, перцептивної, когнітивної, моторної та системи спонукань, кожна з яких має певний ступінь автономності [2: 53-54]. Основу унікальної людської поведінки формують чотири системи: емоційна, перцептивна, когнітивна та моторна. Продуктивна діяльність людини можлива лише за умови гармонійної взаємодії усіх шести систем, а порушення гармонії призводить до неефективної поведінки.

Незважаючи на велику кількість теорій та підходів до аналізу емоцій, учені-психологи одностайні в тому, що вони (емоції) відіграють важливу роль у житті та діяльності людини, будучи особливим класом суб'єктивних

психічних станів, які відображають ставлення людини до світу, людей, процесу й результату своєї практичної діяльності у формі безпосередніх переживань, відчуттів приємного або неприємного [2: 357]. Емоція є складним феноменом з нейрофізіологічним, нервово-м'язовим та феноменологічним аспектами. На нейрофізіологічному рівні емоцію визначають з урахуванням електрохімічної активності нервової системи, на нервово-м'язовому рівні емоція – це передусім мимічна діяльність, а також пантомімічні, вісцеральноендокринні й голосові реакції; на феноменологічному рівні емоція виявляється як сильно вмотивоване переживання [1: 56].

Люди відображають у своєму мозку об'єктивні відношення, що складаються у них як у особистостей, з окремими об'єктами відображення. Відображення включає також ставлення особистості як діючого та пізнавального суб'єкта до об'єктів, які можуть задовольнити її потреби або перешкодити цьому процесу. Емоції завжди нерозривно пов'язані з пізнавальними процесами. У реальному житті не буває “чистих” емоцій – вони завжди предметні, оскільки їх спричинює те, що людина відчуває, сприймає, уявляє, що думає про предмети або явища об'єктивного світу. Емоції можуть збуджуватися словами, які є знаками відомих людині об'єктів, отож зовсім невідомі об'єкти не можуть бути джерелом емоційних переживань людини. Від того, як людина розуміє ті або інші явища, життєві ситуації, події, залежить характер переживань, що є особливою формою пізнання людиною життєвих явищ.

Психологи зазначають, що емоції відіграють важливу роль у біологічній та соціальній організації людини і виконують кілька важливих функцій. Найважливішою й найдавнішою функцією емоцій не лише в людини, але й у інших істот вважають *адаптивну*. У процесі еволюції емоційні відчуття закріпилися як своєрідний засіб підтримання життєвого

процесу в його оптимальних межах, попереджуючи руйнівну властивість надлишку або нестачі певних факторів. Завдяки емоції, що виникла своєчасно, організм має можливість надзвичайно вигідно пристосуватися до зовнішніх умов, швидко відреагувати на зовнішній вплив, ще не визначивши його виду, форми та інших конкретних параметрів [2: 369]. У критичних умовах у разі нездатності швидко та розумно вийти із загрозливої ситуації суб'єктові нав'язуються стереотипні дії, певний закріплений еволюцією засіб “аварійного” вирішення ситуації: втеча, заціпеніння, агресія тощо. З адаптивною функцією пов'язана *оцінна* як засіб, за допомогою якого живі істоти встановлюють значущість тих або інших предметів і явищ для задоволення своїх актуальних потреб.

Емоції виконують також *комунікативну* функцію, передаючи інформацію про стан мовця та про його ставлення до певних предметів, осіб або подій. Під час комунікації вони реалізують також функцію *впливу* на об'єкт сприйняття, виступаючи фактором організації та регуляції діяльності людини. Особливість емоційної системи полягає в можливості по-різному впливати на людей. Це виявляється зокрема в тому, що одні і ті ж самі об'єкти можуть спричинювати різні емоції не лише в різних людей, а навіть у тієї ж самої людини у різні моменти життя. Це пов'язане з ще однією особливістю емоцій – наявністю в кожної особи індивідуального емоційного порогу, що призводить до частішого переживання одних емоцій і рідшого переживання інших. Зазначена особливість впливає на формування особистісних характеристик – емоційної риси [1: 18].

У психології довгий час панувала думка, що оскільки емоції мають суб'єктивний характер, їх не можна вивчати об'єктивно, досліджувати за допомогою звичної наукової методології. Проте останні дослідження в галузі психології та суміжних з нею наук переконливо довели протилежне. Оскільки емоція є складною системою, що складається з

нейрофізіологічного, нервовом'язового (виражального, експресивного) та феноменологічного (переживального) компонентів та їх взаємодією, то її можна вивчати досліджуючи будь-який з названих складових. Фактично кожна емоція є системою, створеною зазначеними компонентами та їхньою взаємодією. Труднощі вивчення окремих емоцій зумовлюються особливостями їх функціонування: по-перше, емоції активізують увесь організм, по-друге, емоції можуть комбінуватися між собою і в “чистому” вигляді існують обмежений відрізок часу – до того, як активізуються інші емоції [1: 56, 83-84].

Хоча переживання емоції – явище суто особисте, її виражальний компонент соціальний. Результати досліджень свідчать, що певні емоції є універсальним, загальнолюдським феноменом. І кодування, і декодування низки емоційних виразів однакові для людей усього світу незалежно від їхньої культури, мови або освітнього рівня. Проте соціокультурні фактори відіграють важливу роль у визначенні *виражального* компонента емоції. Кожна культура має свої правила виявлення емоцій, і їх порушення може мати більш-менш серйозні наслідки для людини. Ці культурні правила можуть вимагати тамування або маскування одних емоцій і, навпаки, частого виявлення інших. Представники західної цивілізації, наприклад, часто усміхаються зазнаючи невдачі, а японці повинні усміхатися навіть тоді, коли переживають горе. Інакше кажучи, можна говорити про вплив національного, соціального, культурного середовища на характер експресії емоцій. Відмінності у вираженні емоцій спостерігаються серед членів різних соціальних груп того ж самого мовного колективу. У певному середовищі спостерігаються відомі стереотипи вираження емоцій, властиві їй зрозумілі тільки членам певної культурної соціогрупи і добре ними розуміються. Це є причиною вивчення соціокультурного чинника в дослідженні емоцій. Зміна звичаїв та моральних засад людей спричинює

зміну і норм вимог до вираження емоцій. Тому з'являються притаманні для різних вікових груп населення особливості вираження емоцій, свої слова, форми передачі емоційного ставлення до людей і подій, які інші категорії людей сприймають не зовсім точно. Наприклад:

„Beteizeuge. Roter Stern in der rechten Schulter des Orion. Gasball von ungeheurer Größe. Durchmesser 430mal größer als der Sonnendurchmesser, also rund 600 Millionen Kilometer. Die Erde auf ihrer Jahresbahn um die Sonne könnte bequem im Innern dieses gewaltigen Geballtes laufen, ohne je aus seiner Hülle heraustreten zu müssen.“

Walter hob den Blick. „Phantastisch! Ob es stimmt“, setzte er zweifelnd in den Gedanken hinzu. Вираз *Phantastisch!*, який виражав захоплення чимось, був популярним у 30-ті роки серед німецької молоді. Тобто Вальтер спочатку виражає тільки захоплення прочитаним, а потім у нього виникає сумнів у реальності написаного. Незнання цього факту може призвести до неадекватного сприйняття інформації. Зокрема, перекладачі цього роману на російську мову І.Горкіна та Р.Розенталь зрозуміли це слово як *фантастика*, хоча правильніше було б *“Вот это здорово!”*

Окремі емоції існують не ізольовано. Наукові дослідження довели існування *емоційної* системи, в якій окремі елементи взаємозв'язані динамічними й відносно стабільними відношеннями. Системність емоцій виявляється зокрема в їхній ієрархічній організації, градуванні та наявності протилежних емоцій. Ієрархічна організація емоційної системи полягає в наявності нижчих та вищих емоцій. Серед учених немає єдності щодо визначення точної кількості емоцій. Наприклад, В.І.Шаховський стверджує, що існує понад 500 емоцій [4: 98], а К.Ізард наводить усього десять елементарних емоцій, зазначаючи, що вони можуть комбінуватися між собою, утворюючи певні комплекси [1: 83-88]. Розбіжність полягає в тому, що нижчі емоції, які визначає К.Ізард (*страх, гнів, радість тощо*),

властиві і людям, і тваринам, вони є вродженими. Вищі емоції виникають на основі вроджених. Так, на основі вродженої емоції *радості* виникають вищі емоції *задоволення, блаженство, тріумфування, захоплення, замилювання, гордість, самовтіха, впевненість, самовпевненість, самоповага*. Іншим показником системності емоцій є протиставленість між деякими емоціями: *радість – сум, інтерес – відраза, сором – зневага* [1: 57-58]. Градуальність емоцій полягає в наявності певних етапів під час переходу від однієї емоції до протилежної. Напр.: *любов – симпатія – байдужість – неприязнь – ненависть*.

Для встановлення специфіки емоцій порівняно з іншими компонентами свідомості важливу роль відіграли результати дослідження факторів, які обмежують виявлення і переживання емоцій:

1) контрольованість виникнення емоцій механізмами мислення. Найлегше контролюється експресивний компонент емоції – міміка й пантоміміка;

2) через яскраві емоційні переживання у минулому накладання пам'яттю обмежень на емоційну свободу, тобто виникнення нової емоції;

3) виникнення емоцій може обмежуватися стереотипністю людської свідомості, коли з об'єктом пов'язується лише якась одна емоція.

Емоційна система має десять різновидів свободи [1: 58-60]:

1) емоції не мають певного ритму чи циклу, вони довільні у часі;

2) свобода інтенсивності виявлення;

3) свобода тривалості;

4) причиною виникнення емоцій можуть бути не лише події, які вже відбулися, але й їх інтуїтивне передбачення;

5) свобода об'єкта: та ж сама емоція може поєднуватися з різними предметами на основі аналогічних властивостей останніх. Знання

властивостей предметів і явищ реальної дійсності значно розширює набір об'єктів позитивних та негативних емоцій;

6) зв'язок емоції лише з конкретним видом досвіду, мисленням, відчуттям, діями тощо;

7) довільність комбінування емоцій між собою;

8) велика свобода у способі збудження та згасання емоцій;

9) відносна довільність емоцій у можливості заміщення об'єкта;

10) велика свобода альтернатив емоційних реакцій: ті ж самі об'єкти можуть спричиняти в різних людей неоднакові емоції.

Важливим фактором для розуміння специфіки емоцій є також *реактивність*. Вона полягає в тому, що одна емоція має здатність спричиняти аналогічну емоцію в іншій людині або інших людей. Ця властивість сприяє спілкуванню і часто допомагає пояснити єдність почуттів та схожість поведінки людей під час спортивних змагань, перебування в певних партіях, сектах тощо [1: 98; 2: 381].

На виникнення та перебіг емоцій у людини суттєво впливає соціальний чинник, оскільки опанування вираження всієї палітри емоційної експресії в тонких і диференційованих формах досить тривалий у часі, потребує системи вмінь та достатнього досвіду. Опанування експресії вимагає від людини, з одного боку, розвитку навичок адекватного сприйняття різних форм і відтінків емоцій, вміння їх тонко розпізнавати, з другого – вміння користуватися відтінками вираження емоцій, щоб переконливо і точно передавати свої переживання та емоційне ставлення до тих чи інших явищ. З ускладненням трудової діяльності та психічного життя зростає і кількість емоцій.

Незважаючи на такі розбіжності у визначенні кількості емоцій, беззаперечним є факт визнання наявності не емоцій взагалі, а певних конкретних емоцій – радості, горя, суму тощо, тобто *емоційного тону*

(якісного змісту), що відрізняє одну емоцію від інших. Дослідами встановлено, що емоції розрізняються всіма трьома складниками – нейрофізіологічними, експресивними та феноменологічними [1: 99-116]. Кожна окрема емоція своєрідно впливає на організм і психіку людини: почуття радості відрізняється від суму, а думки і дії людини, яка відчуває гнів, відрізняється від її думок і дій, коли вона відчуває сором або страх. Кожна конкретна емоція відрізняється від інших емоцій пов'язаністю з певними перцептивними, переживальними, виражальними, когнітивними та руховими реакціями [1: 94].

Іншим якісно відмінним різновидом емоцій є *емоційна оцінка*. Відрізняють два види оцінок – раціональну та емоційну. Встановлено, що емоційний тон виникає внаслідок сприйняття та емоційної оцінки. До того, як виникне певна емоція, об'єкт сприймають та оцінюють. У відповідь на емоційну оцінку об'єкта, який так чи інакше впливає на суб'єкт оцінки, виникає емоційний тон як нераціональне сприйняття чи несприйняття [2: 77]. Специфіка емоційної оцінки полягає в наявності більшої кількості її різновидів порівняно з раціональною (відповідно чотири різновиди – позитивна, негативна, амбівалентна та невизначена проти двох різновидів раціональної – позитивної та негативної).

Позитивна оцінка є показником того, чи задовольняє (задовольнив або міг би задовольнити) об'єкт потребу людини, а *негативна*, навпаки, чи він перешкоджає такому задоволенню. Взагалі негативних емоцій більше, ніж позитивних. Це пояснюється більшою значущістю негативних емоцій під час адаптації до зміни умов існування, тоді як позитивне сприймається як явище нормальне, тож не вимагає психічної напруженості для виживання та адаптації організму. Поняття позитивності й негативності щодо емоцій потребує уточнення. Інколи під негативними розуміють погані емоції, які шкодять організмові й суспільству, а під позитивними – навпаки, корисні

для нього. Такі негативні емоції, як гнів, сором, страх, не можуть бути беззастережно віднесені до категорії поганих. Гнів інколи співвідноситься з адаптивною поведінкою і ще частіше – із захистом та утвердженням особистості. Невиправданий та безпричинний гнів має, як правило, негативні наслідки як для організму, так і для суспільства. Такою ж шкідливою може бути і позитивна емоція інтересу, якщо вона породжує насильство. І позитивні, і негативні емоції можуть залежно від певної ситуації або сприяти конструктивній поведінці особи, або бути деструктивними [1: 20-21].

За *подвійної (амбівалентної) оцінки* задоволення або незадоволення поєднуються й переходять одне в одне. Такий симбіоз є однією з якісних характеристик емоцій. Подвійність емоцій пояснюється тим, що реальні предмети, особи, власні дії, а тим більше життєві ситуації за змістом дуже складні, і зв'язки людини з ними нерідко не вичерпуються якимось одним елементарним ставленням [1: 57].

Четвертий можливий якісний показник емоційного ставлення людини до об'єктів – *невизначеність*. Вона може бути як короткочасною емоційною реакцією, так і стійким почуттям. Невизначеність пов'язана з орієнтацією в об'єктах. Людина, стикаючись з новим об'єктом, виділяє його з-поміж інших об'єктів, нерідко відчуває хвилювання, відтак переживає здивування або зацікавленість. Невизначена емоція відрізняється нестійкістю й нетривалістю і легко переходить у позитивне, негативне або амбівалентне ставлення до об'єкта.

Емоційні стани розрізняються також *кількісними* показниками – інтенсивністю та тривалістю.

Інтенсивність визначається силою та задіяністю складових частин емоції: збільшенням кількості розрядів нейронів у нейрофізіологічному аспекті, задіяністю виражального боку емоції (міміка, пантоміміка, словесні

реакції) та глибиною переживання феноменологічної складової емоції. Наприклад, емоція страху характеризується досить швидким збільшенням нейронної активності. Залежно від сили нейронної стимуляції з'являються емоції переляку, страху, жаху. У експресивному компоненті емоції інтенсивність співвідноситься з напруженням м'язів біля брів, очей, рота, які беруть участь у мімічних реакціях страху. У феноменологічному складнику емоції страх переживається як передчуття, невпевненість, повна незахищеність [1: 314,321-322].

Тривалість емоції – це період між напруженістю та розрядкою. Емоції можуть бути швидкоплинними або тривати досить довго.

Кількісні показники характеризують основні емоційні стани, в яких перебуває людина. Емоційні стани поділяються на власне емоції, почуття, афекти, стреси. Розглянемо особливості кожного емоційного стану.

Емоції відносно слабо виявляються в зовнішній поведінці, а іноді й узагалі зовні непомітні для сторонньої особи, якщо суб'єкт емоції вміє їх добре маскувати. Вони, як правило, настають після актуалізації мотиву і тривають до раціональної оцінки адекватності діяльності суб'єкта меті, яку він ставить перед собою. Емоції є безпосереднім відображенням, переживанням відношень, які склалися. Емоції можуть передувати ситуаціям і подіям на основі уявлень про пережите раніше або уявне.

Почуття людини, навпаки, зовні дуже помітні. Вони мають яскраво виражений предметний характер і пов'язуються з уявленням або ідеєю про певний об'єкт. Друга особливість почуттів полягає в тому, що вони удосконалюються і розвиваються, утворюючи низку рівнів, починаючи від нижчих почуттів, які викликаються біологічними потребами людини, і закінчуючи вищими, які належать до духовних цінностей та ідеалів. Вони мають історичний характер і неоднакові в різних народів. У різні історичні епохи почуття, що належать до тих самих націй і культур, але будучи

продуктом культурно-історичного розвитку суспільства по-різному виражаються людьми. У житті та діяльності людини, в її спілкуванні з оточенням почуття виконують мотивуючу роль. У стосунках з навколишнім світом людина прагне діяти так, щоб підкріпити й посилити свої позитивні почуття, які в неї завжди пов'язані з діяльністю свідомості і які вона може довільно регулювати.

Афект – це особливо виражений емоційний стан, який супроводжується помітними змінами у поведінці суб'єкта. Афект має місце в кінці події і виражає емоційний стан людини з огляду на те, якою мірою внаслідок виконання певних дій вдалося досягти поставленої мети, задовольнити потребу, що стимулювала ці дії. Афекти сприяють формуванню так званих афективних комплексів, які виражають цілісність сприйняття певних ситуацій. Розвиваються афекти таким чином: чим більшим є вихідний мотиваційний стимул поведінки, чим більше витрачається зусиль для його реалізації і чим меншим є результат, отриманий внаслідок цього, тим сильнішим є афект. На відміну від емоцій і почуттів, афекти проходять бурхливо, швидко, супроводжуючись різко вираженими органічними змінами й руховими реакціями. Афекти, як правило, перешкоджають нормальній організації поведінки і здатні залишати сильні й стійкі відбитки в довгочасній пам'яті. Емоційна напруженість, яка накопичується внаслідок виникнення афектогенних ситуацій, може призвести до сильної й бурхливої емоційної розрядки, що, знімаючи напругу, часто спричинює відчуття втоми, пригніченості, депресії [2: 370-372].

Стрес – це стан надмірно сильної і тривалої напруженості, яка виникає в людини в разі перевантаження її нервової системи. Він дезорганізовує діяльність людини, порушує нормальний хід її поведінки. Стреси, особливо якщо вони тривалі й часто повторюються, негативно

позначаються не лише на загальному психічному стані людини, але й на її фізичному здоров'ї.

Із зазначених особливостей емоційних станів неважко визначити, що власне емоції, або емоції у вузькому розумінні, характеризуються низькою інтенсивністю й відносною короткоплинністю, почуттям же властива середня інтенсивність та тривалість, а афектам притаманна сильна інтенсивність та недовга тривалість.

Деякі вчені виділяють ще й інші емоційні стани: почуттєвий тон, настрій, пристрасть.

Почуттєвий тон – це почуття, які виявляються лише як емоційне забарвлення або своєрідний якісний фон для інших психічних процесів. У цьому разі він усвідомлюється не сам по собі, а як особлива властивість предметів або дій, здатних викликати в суб'єкта певне ставлення до зазначених об'єктів [3: 404].

Настрій – загальний емоційний стан, що забарвлює протягом значного часу окремі психічні процеси і поведінку людини. Настрій часто виникає як відгомін сильної емоції, пережитої людиною. Перевага певної емоції надає настрою відповідного забарвлення. Настрій може бути радісним, бадьорим, пригніченим, стурбованим тощо. Він завжди зумовлений, а його характер і стійкість залежать від життєвих обставин, індивідуальних особливостей людини.

Пристрасть – сильне, стійке й глибоке почуття, яке спрямовує всі основні думки та дії людини, це сплав емоцій, мотивів і думок, що виражаються в їх зосередженості на виконанні певної мети.

З наведених міркувань неважко визначити, що основна відмінність останньої групи емоційних станів від попередньої полягає у взаємодії з іншими психічними процесами, і передусім з мисленням. Якщо власне емоції, почуття, афекти, стреси – стани суто емоційні, то емоційний тон і

настрій є тлом для інших психічних процесів або станів, а пристрасть взагалі є емоційним станом, який настає на тлі інших психічних станів. У цьому полягає взаємодія емоцій з основними системами організації особистості, передусім з когнітивною. Зупинімося детальніше на аналізі взаємодії емоційної і когнітивної систем.

У низці робіт емоції розглядаються як різновид мислення, як відповідь або комплекс відповідних реакцій, зумовлених когнітивними процесами. До когнітивних процесів зараховують не лише мислення, але й пам'ять.

Деякі дослідники розглядають два види мислення: раціональне та емоційне [8: 58, 62]. Разом з тим, у спеціальній літературі із психології мислення та емоції розрізняються, але вказується і на можливість їх тісної взаємодії.

Існує велика кількість теорій мислення. Найвідомішими й найпоширенішими є асоціативна теорія Г.Еббінхауза, логічна – С.Л.Рубінштейна, рефлексивна О.М.Леонтьєва, діяльна П.Я.Гальперіна та інформаційно-кібернетична Р.С.Немова. Незважаючи на відмінність підходів до вивчення й дослідження мислення, всі вчені визнають, що воно завжди пов'язане з наявністю проблемної ситуації, завданням, яке треба виконати, та активною зміною умов, в яких це завдання поставлене [2: 227]. Цей факт і пов'язує мислення та емоції, які виникають за аналогічних умов.

Емоційна та раціональна діяльності взаємодіють між собою, утворюючи діалектичну єдність. Взаємодія мислення та емоцій полягає насамперед в усвідомленні та виділенні окремих емоцій і станів. Приміром, переживання гніву і його розуміння – два різні феномени, хоча вони й можуть впливати одне на одне завдяки емоційно-когнітивним зв'язкам. Мислення може сприяти певному контролю над емоційним процесом, зменшувати інтенсивність та тривалість емоцій. Взаємовплив емоційної та

когнітивної систем взаємний, через баланс або домінування однієї системи над іншою впливає на ефективність функціонування людини [1: 127].

Якщо домінують емоції, виникає особливий вид мислення, який називають автентичним або емотивним. Думки людини за такого різновиду мислення підпорядковуються не логіці, а емоційним потребам, відображаючи силу й динамізм останніх. Автентичне мислення тенденційне. Воно не має логічних обмежень щодо виникнення асоціацій, які відповідають потребам людини [2: 237-239; 7].

Взаємодія емоцій і мислення в процесі пізнання полягає в особливостях оброблення інформації, яка надходить до людини через процеси відчуття та сприйняття. Оброблення інформації починається з емоцій. Вони дають найзагальнішу оцінку ситуації і тим самим звужують простір для опрацювання її мисленням. Проміжні результати емоційного опрацювання інформації також впливають на перебіг процесу пізнання. Емоції або стимулюють його, якщо він відбувається правильно, або гальмують, коли він хибний.

Взаємодія емоцій з пам'яттю є також взаємною. Пам'ять, як відомо, це – процес засвоєння, зберігання та відтворення інформації. В основі пам'яті лежить асоціація, яка є відображенням зв'язків між предметами та явищами об'єктивного світу. Запам'ятовування завжди ґрунтується на утворенні й закріпленні таких зв'язків.

Вплив пам'яті на емоції полягає в тому, що вони запам'ятовуються й відтворюються не довільно, а разом з об'єктами, які їх спричинили. Вплив емоцій на пам'ять виявляється у вибіркового відтворенні лише окремих даних з минулого досвіду й гальмуванні інших. Емоції визначають таким чином особливість асоціювання та його зміст.

Взаємодія емоцій з мотиваційно-вольовою сферою свідомості полягає у вмотивованості виникнення емоцій, що, як розглядалося вище, пов'язано

із задоволенням матеріальних і духовних потреб та інтересів людини. Емоції розкривають сферу потягів, прагнень, спонук, тобто сферу воління. Об'єднані в єдиний комплекс потреби, інтереси й емоційні переживання утворюють єдиний феномен цінності.

Цей складний комплекс відображається мовною системою, і має враховуватися при дослідженні емотивності мовних одиниць.

Література

1. Изард К. Эмоции человека: Перевод с английского. - М.: Изд-во Московского ун-та, 1980. - 440 с.

2. Немов Р.С. Психология. - М.: Просвещение, 1995. - 576 с.

3. Спенсер Г. Основания психологии // Основные направления психологии в классических трудах. Ассоциативная психология.- М.: ООО “Издательство АСТ-ЛТД”, 1998. - С.5-309.

4. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе: На материале английского языка: Дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.16. - М., 1988. - 402 с.

Статья посвящена исследованию онтологических свойств эмотивности фразеологических единиц.

Ключевые слова: эмоция, сознание, когнитивная сфера.

This article is devoted to research of the ontological property of the emotivity of parasitological units.

Key words: emotion, consciousness, cognitive sphere.